YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
(kolmas jaosto)

15 päivänä huhtikuuta 2008 *

Asiassa T-348/04,

Société internationale de diffusion et d'édition SA (SIDE), kotipaikka Vitry-sur-Seine (Ranska), edustajinaan asianajajat N. Coutrelis ja V. Giacobbo,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään J.-P. Keppenne,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

jota tukee

Ranskan tasavalta, asiamiehinään aluksi G. de Bergues ja S. Ramet, sittemmin M. de Bergues ja A.-L. Vendrolini,

väliintulijana,

joka koskee Ranskan myöntämästä valtiontuesta Coopérative d'éxportation du livre français'lle (CELF) 20.4.2004 tehdyn komission päätöksen 2005/262/EY (EUVL 2005, L 85, s. 27) 1 artiklan viimeisen virkkeen kumoamista,

EUROOPAN YHTEISÖJEN
ENSIMMÄISEN OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti M. Jaeger sekä tuomarit V. Tiili ja T. Tchipev,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 23.5.2007 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat

1 Kantaja, Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE) on vientiagentti, jonka kotipaikka on Ranskassa ja joka harjoittaa erityisesti ranskankielisten kirjojen vientiä muihin Euroopan unionin jäsenvaltioihin ja kolmansiin maihin.

2 Vientiagentit kuuluvat kirjojen myyntiä harjoittavien eri toimijoiden joukkoon. Niiden asiakkaita ovat vähittäismyyjät tai yhteisöt mutta eivät kuluttajat. Ne voivat toimittaa sellaiset tilaukset, joiden käsittely tulisi liian kalliiksi kustantajille tai niiden jakelijoille. Vientiagentti kokoaa yhteen eri asiakkaiden tekemät, taloudelliselta arvoltaan vähäiset tilaukset ja toimittaa ne kustantajalle tai jakelijalle, joka näin ollen voi toimittaa ne yhteen toimituspisteeseen. Vientiagentti myös kokoaa yhteen kirjakauppojen ja laitosasiakkaiden tekemät, eri kustantajien teoksia koskevat tilaukset, ja siten sen asiakkaat välttyvät tekemästä useita tilauksia monille eri toimijoille.

3 Coopérative d'exportation du livre français, joka toimii liikenimellä Centre d'exportation du livre français (CELF), on osuustoiminnallinen yhtiö (société anonyme coopérative), joka toimii myös vientiagenttina. CELFin uusimman

yhtiöjärjestyksen mukaan sen toimintatavoitteena on ”käsitellä kirjojen, esitteiden ja kaikenlaisten viestintätuotteiden tilauksia ulkomaille ja Ranskan merentakaisille alueille ja departementeille sekä yleisesti ottaen toteuttaa kaikenlaisia toimia, joiden tarkoituksena on erityisesti ranskalaisen kulttuurin edistäminen maailmalla edellä mainittuja menetelmiä käyttäen”.

4 Suurin osa CELFin jäsenistä on Ranskaan sijoittautuneita kustantajia. CELF on kuitenkin avoin kaikille ranskankielisten kirjojen kustantajille tai jakelijoille niiden toimipaikasta riippumatta.

5 CELFin ja kantajan liiketoiminta suuntautuu pääasiassa muualle kuin ranskankielisiin maihin ja alueille. Ranskankielisillä alueilla, erityisesti Belgiassa, Kanadassa ja Sveitsissä, kirjojen levityksestä vastaavat kustantajien jakeluverkostot.

6 Vuonna 1979, kun CELFillä oli taloudellisia vaikeuksia, Ranskan viranomaiset päättivät myöntää sille tiettyjä tukia.

7 Kyseessä olevien tukien tarkoituksena oli, että vientiagentit voisivat toteuttaa kaikki muilla kuin ranskankielisillä alueilla sijaitsevien kirjakauppojen tilaukset, olipa niiden arvo, kannattavuus ja tarkoitus mikä hyvänsä, ja näin edistää ranskankielisen kirjallisuuden leviämistä kaikkialle maailmaan.

8 Ainoa tuki, joka on kyseessä käsiteltävänä olevassa asiassa (jäljempänä riidanalainen tuki), on myönnetty vuosittain vuodesta 1980 alkaen, vaikka sen määrä on vaihdellut

tämän ajankohdan jälkeen. Riidanalainen tuki muodostui paketista vuosittaisia tukia, joista jokaisen tavoitteena oli erityisesti korvata ulkomaisten kirjastojen tilausten, joiden arvo ilman lähetyskuluja on enintään 500 Ranskan frangia (FRF) (76,22 euroa) (jäljempänä pienet tilaukset) ja joita pidetään taloudellisesti kannattamattomina, käsittelystä aiheutuvat lisäkustannukset.

9 Vuodesta 1981 alkaen neljännes edeltävänä vuonna myönnetyistä tuista maksettiin vuoden alussa, ja jäännös maksettiin syksyllä sen jälkeen, kun viranomaiset olivat tutkineet CELFin toimintaennusteet ja toiminnassa tilikauden ensimmäisen osan aikana tapahtuneet muutokset. Selvitys tuen käytöstä ja tähän liittyvät tositteet oli toimitettava tilikauden päättymistä seuraavien kolmen kuukauden kuluessa Ranskan kulttuuriministeriöön (ministère de la Culture et de la Francophonie français).

10 Kantaja ilmoitti komissiolle 20.3.1992 päivätyllä kirjeellä, että Ranskan viranomaiset olivat myöntäneet CELFille ranskankielisten kirjojen myynninedistämis-, kuljetus- ja markkinointitukea. Se myös tiedusteli komissiolta, oliko tuista ilmoitettu komissiolle EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan (josta on tullut EY 88 artiklan 3 kohta) mukaisesti.

11 Komissio ilmoitti 7.8.1992 päivätyllä kirjeellä kantajalle, että CELFille oli myönnetty tukia, joista ei ollut ilmoitettu, mukaan lukien riidanalainen tuki.

12 Komissio teki 18.5.1993 kyseiset tuet hyväksyvän päätöksen otsikolla ”ranskankielisen kirjallisuuden viejille myönnetyt tuet” (päätös nro NN 127/92 (EYVL C 174, s. 6)).

13 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi asiassa T-49/93, SIDE vastaan komissio, 18.9.1995 antamallaan tuomiolla (Kok. 1995, s. II-2501) edellä mainitun päätöksen siltä osin kuin se koski riidanalaista tukea. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että komissio ei ole noudattanut velvollisuuttaan järjestää EY 93 artiklan 2 kohdan (josta on tullut EY 88 artiklan 2 kohta) mukainen kontradiktorinen menettely.

14 Komissio päätti 30.7.1996 tekemässään päätöksessä aloittaa EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa (josta on tullut EY 88 artiklan 2 kohta) määrätyn menettelyn.

15 Komissio teki 10.6.1998 uuden päätöksen, jossa se katsoi, että riidanalainen tuki soveltuu yhteismarkkinoille (päätös 1999/133/EY valtiontuesta CELFille (EYVL L 44, s. 37)).

16 Kantaja nosti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 29.9.1998 jättämällään kannekirjelmällä kumoamiskanteen mainitusta päätöksestä.

17 Myös Ranskan tasavalta nosti yhteisöjen tuomioistuimeen 8.9.1998 jättämällään kannekirjelmällä kanteen päätöksestä 1999/133. Ranskan tasavalta riitautti tämän päätöksen siltä osin kuin komissio ei ollut soveltanut EY:n perustamissopimuksen 90 artiklan 2 kohtaa (josta on tullut EY 86 artiklan 2 kohta).

18 Koska näissä kahdessa kanteessa on riitautettu saman toimenpiteen pätevyys, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lykkäsi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen laajennetun neljännen jaoston puheenjohtajan 25.3.1999 antamalla määräyksellä nyt esillä olevan asian käsittelyä EY:n tuomioistuimen perussäännön 47 artiklan kolmannen kohdan (josta on tullut yhteisöjen tuomioistuimen perussäännön 54 artiklan kolmas kohta) nojalla siihen asti, kunnes yhteisöjen tuomioistuin antaisi asiassa tuomion.

19 Yhteisöjen tuomioistuin hylkäsi Ranskan tasavallan kanteen asiassa C-332/98, Ranska vastaan komissio, 22.6.2000 antamallaan tuomiolla (Kok. 2000, s. I-4833). Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyä jatkettiin.

20 Ranskan viranomaiset lakkauttivat riidanalaisen tuen vuonna 2002.

21 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi asiassa T-155/98, SIDE vastaan komissio, 28.2.2002 antamallaan tuomiolla (Kok. 2002, s. II-1179) päätöksen nro 1999/133. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että komissio on tehnyt ilmeisen arviointivirheen määritellessään merkitykselliset markkinat.

22 Komissio teki 20.4.2004 päätöksen 2005/262/EY Ranskan myöntämästä valtiontuesta CELFille (EUVL 2005, L 85, s. 27; jäljempänä riidanalainen päätös).

23 Komissio on todennut riidanalaisessa päätöksessä, että riidanalainen tuki on EY 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu valtiontuki (127 perustelukappale). Se on tämän jälkeen tutkinut, voidaanko soveltaa jotakin mainitussa artiklassa määrättyä poikkeusta valtiontukia koskevasta yleisestä kiellosta. Komissio sulki käsiteltävänä olevassa asiassa nimenomaisesti pois EY 87 artiklan 2 kohdassa mainittujen poikkeusten sekä saman artiklan 3 kohdan a, b ja c alakohdassa mainittujen poikkeusten soveltamisen (132 perustelukappale). Lisäksi se katsoi, että riidanalaisella tuella on EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdassa, jonka mukaan yhteismarkkinoille soveltuvana voidaan pitää tukea kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen, jos tuki ei muuta kaupankäynnin ja kilpailun edellytyksiä yhteisössä yhteisen edun kanssa ristiriitaisella tavalla, tarkoitettu kulttuuriin liittyvä päämäärä (134 ja 139 perustelukappale).

24 Näin ollen komissio rajoittui tarkistamaan, soveltuuko riidanalainen tuki vientiagenttien markkinoille perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaisesti (186 perustelukappale). Tältä osin se totesi ensiksi, että pienet tilaukset ovat pitävä peruste riidanalaisen tuen jakamiselle (187–197 perustelukappale). Toiseksi se tarkisti riidanalaisen tuen oikeuttamisperusteen, eli suoraan pienten tilausten käsittelyyn liittyvien lisäkustannusten paikkansapitävyyden. Komissio arvioi tämän jälkeen CELFille pienten tilausten käsittelystä vuonna 1994 aiheutuneet kustannukset Ranskan tasavallan muiden tilausten osalta toimittamien kirjanpitotietojen perusteella (203–206 perustelukappale). Se arvioi, että mainitun vuoden tietoja voidaan käyttää viitetietoina pienten tilausten käsittelystä aiheutuvien kustannusten arvioinnissa sillä perusteella, että Ranskan tasavallan toimittamat asiakirjat ja selvitykset osoittavat, että pienten tilausten rakenne on pysynyt vakaana vuodesta toiseen (208 perustelukappale). Lopuksi komissio totesi, että riidanalainen tuki ei ollut lainkaan ylimitoitettu pienten tilausten käsittelystä aiheutuneisiin kustannuksiin nähden.

25 Edellä esitetyillä perusteilla komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa seuraavaa:

”Tuki, jota Ranska vuosina 1980–2001 myönsi [CELFille] ranskankielisten kirjojen pienten tilausten käsittelyä varten, on [EY] 87 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tukea. Koska Ranska on laiminlyönyt ilmoittaa tästä tuesta komissiolle ennen sen toimeenpanoa, on se myönnetty laittomasti. Tuki soveltuu kuitenkin yhteismarkkinoille [EY] 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan nojalla.”

Menettely ja asianosaisten vaatimukset

26 Kantaja nosti esillä olevan kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 20.8.2004 jättämällään kannekirjelmällä.

27 Ranskan tasavalta pyysi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimeen 2.12.2004 jättämällään kirjelmällä tältä lupaa saada osallistua esillä olevaan oikeudenkäyntiin tukeakseen komission vaatimuksia, ja pyyntö hyväksyttiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kolmannen jaoston puheenjohtajan 20.1.2005 antamalla määräyksellä.

28 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kehotti 22.3.2007 komissiota vastaamaan kirjallisesti eräisiin kysymyksiin ja toimittamaan eräitä asiakirjoja. Komissio noudatti tätä kehotusta annetussa määräajassa.

29 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin (kolmas jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn.

30 Asianosaisten lausumat ja vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 23.5.2007 pidetyssä istunnossa.

31 Kantaja vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklan viimeisen virkkeen

– toissijaisesti kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 kohdan viimeisen virkkeen siltä osin kuin komissio on todennut, että riidanalainen tuki soveltuu yhteismarkkinoille ennen vuotta 1999 tai vaihtoehtoisesti ennen vuotta 1997 tai 1994

– tai ainakin kumoaa riidanalaisen päätöksen 1 artiklan viimeisen virkkeen siltä osin kuin siinä todetaan, että riidanalainen tuki soveltui yhteismarkkinoille ennen 1.11.1993

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

32 Komissio vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

33 Väliintulija vaatii, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

34 Kantaja vetoaa kanteensa tueksi kolmeen kanneperusteeseen, joista kolmas jakautuu kahteen osaan. Ensimmäinen kanneperuste koskee sitä, että riidanalaisen tuen soveltuvuudelta yhteismarkkinoille puuttuu oikeudellinen perusta ennen ajankohtaa 1.11.1993. Toinen kanneperuste koskee sitä, ettei riidanalainen päätös ole EY 88 artiklan 3 kohdan mukainen. Kolmas kanneperuste koskee EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan rikkomista. Kolmannen kanneperusteen ensimmäinen kohta koskee riidanalaisen tuen syrjivää luonnetta, kun taas toinen kohta perustuu ilmeisiin arviointivirheisiin.

35 Aluksi on tarkasteltava ensimmäistä kanneperustetta ja sen jälkeen kolmannen kanneperusteen toista kohtaa.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee oikeudellisen perustan puuttumista ennen 1.11.1993

Asianosaisten lausumat

36 Kantaja väittää, että kun komissio katsoi riidanalaisen päätöksen 1 artiklan viimeisessä virkkeessä riidanalaisen tuen soveltuvaksi yhteismarkkinoille EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan nojalla, se nojautui virheelliseen oikeudelliseen perustaan. Kantaja katsoo nimittäin, että koska tämä määräys on annettu Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa, joka tuli voimaan 1.11.1993, riidanalaisen tuen voidaan katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille vasta tästä päivästä alkaen.

37 Kantaja esittää, että taannehtivuuskiellon periaatteen mukaan yhteisön tointa ei saa soveltaa ennen sen voimaantuloa. Tästä periaatteesta voidaan poiketa vain hyvin harvoin, erityisesti silloin kun siirtymäsäännöksistä on nimenomaisesti säädetty tai kun tämä ilmenee selvästi kyseessä olevan toimen tarkoituksesta tai sen järjestelmästä. Kantaja väittää, että Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa ei ole mitään siirtymämääräystä ja että mikään ei osoita, että sopimuksen allekirjoittajat olisivat tarkoittaneet antaa EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdalle taannehtivan vaikutuksen.

38 Kantaja viittaa komission 22.5.2002 antamaan ilmoitukseen valtiontuen sääntöjenvastaisuuden arvioinnissa sovellettavien sääntöjen määräytymisestä (EYVL C 119, s. 22), jossa vahvistetaan, että sääntöjenvastaisesti maksettujen valtiontukien soveltuvuutta yhteismarkkinoille on pääsääntöisesti arvioitava ”tuen myöntämisajankohtana voimassa olevissa säännöissä asetettujen aineellisten perusteiden pohjalta”.

39 Kantaja katsoo, että jos tukia, joista ei ole ilmoitettu, arvioidaan komission päätöksen tekopäivänä eikä tukien myöntämispäivänä voimassa olevien säännösten perusteella, seurauksena olisi palkinto sääntöjenvastaisuudesta, kun tuki varmistettaisiin taannehtivasti yhteismarkkinoille soveltuvaksi sellaisella päätöksellä, jota ei olisi voitu tehdä, jos kyseessä oleva jäsenvaltio olisi noudattanut EY 88 artiklaa ja ilmoittanut tuesta komissiolle ennen sen myöntämistä.

40 Lisäksi kantaja väittää, että ei voida katsoa, että EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohta kattaisi saman artiklan d alakohdassa määrätyn poikkeuksen. Se muistuttaa, että komissio on katsonut riidanalaisessa päätöksessä, ettei EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohtaa sovelleta käsiteltävänä olevassa asiassa. Lisäksi kantaja väittää, että tällainen tulkinta poistaisi Euroopan unionista tehdyllä sopimuksella lisätyltä 3 kohdan d alakohdalta kaiken merkityksen.

41 Komissio esittää puolustuksena, että oikeudellinen asema määräytyy sen lainsäädännön mukaan, joka on voimassa sillä hetkellä, kun mainitusta asemasta on tullut lopullinen. Käsiteltävänä olevassa asiassa on otettava huomioon se hetki, jolloin päätös riidanalaisen tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille tehtiin.

42 Komissio esittää, että yleisistä oikeusperiaatteista johtuu, että uusia lakeja, mukaan lukien sopimusten määräyksiä, sovelletaan yleensä välittömästi aikaisemman oikeussäännön soveltamisaikana syntyneen tilanteen tuleviin vaikutuksiin.

43 Joka tapauksessa EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohtaa on sovellettava välittömästi, kun otetaan huomioon tämän määräyksen tarkoitus ja järjestelmä. Komissio väittää, että päätös valtiontuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille ei ole puhtaasti muodollinen toimi, jota varten tarvitaan täsmällinen oikeudellinen perusta. Komission on arvioitava yhtäältä, kuinka kyseessä olevalla tuella edistetään konkreettisesti yleistä etua, ja toisaalta, mitkä ovat sen haitalliset vaikutukset kilpailuun. Tämän tarkastelun puitteissa sen on arvioitava ainoastaan sitä, onko tuen tutkimisen hetkellä yhteisön edun mukaista, että tuki maksetaan takaisin vai ei, koska taloudellisesta näkökulmasta sääntöjenvastaisen edun vaikutukset eivät lakkaa sen myöntämishetkellä, vaan ne jatkuvat niin kauan kun toimija jatkaa toimintaansa markkinoilla.

44 Komissio tarkentaa, että jos se ei soveltaisi välittömästi uutta yhteismarkkinoille soveltuvuuden perustetta, sen päätös olisi perustamissopimuksessa aikaisemmin tunnustetun tavoitteen vastainen. Se katsoo, että tuen maksamista takaisin ei voida vaatia pelkästään sillä perusteella, että se on maksettu liian aikaisin.

45 Komissio väittää, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on vahvistanut sen kannan asiassa T-176/01, Ferriere Nord vastaan komissio, 18.11.2004 antamassaan tuomiossa (Kok. 2004, s. II-3931).

46 Komissio katsoo, että uuden säännön soveltaminen ilmoittamatta jätetyn tuen tarkasteluun ei välttämättä muodosta ”palkintoa sääntöjenvastaisuudesta”. Tämä välitön soveltaminen voisi nimittäin vaikuttaa jäsenvaltion haitaksi siinä tapauksessa, että yhteismarkkinoille soveltuvuuden edellytyksiä tiukennettaisiin.

47 Lopuksi komissio väittää, että ei ole olemassa mitään oikeusturvaa koskevaa pakottavaa syytä, jonka perusteella käsiteltävänä olevassa asiassa voidaan rajoittaa EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan ajallista soveltamisalaa.

48 Komissio esittää toissijaisesti, että kulttuuriin liittyvää päämäärää koskeva poikkeus, joka sisältyy vuodesta 1993 alkaen EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohtaan, oli aikaisemmin katettu tämän saman kohdan c alakohdassa, ja se on vain yksilöity paremmin lisäämällä 3 kohdan d alakohta.

49 Ranskan tasavalta yhtyy komission väitteisiin.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

50 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklan viimeisestä virkkeestä ilmenee, että riidanalainen tuki on todettu soveltuvaksi yhteismarkkinoille EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan nojalla. Tämä viimeksi mainittu määräys muodostaa poikkeuksen EY 87 artiklan 1 kohdassa määrätystä valtiontukien yleisestä kiellosta, joka on lisätty Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa, joka tuli voimaan 1.11.1993.

51 Kantaja väittää, että tällaista oikeudellista perustaa ei voida käyttää siinä tarkoituksessa, että tuki katsotaan soveltuvaksi yhteismarkkinoille siltä osin kuin on kyse vuoden 1980 ja 31.10.1993 välisestä ajanjaksosta.

52 Tältä osin on todettava, että oikeusvarmuuden periaate yleensä estää sen, että yhteisön säädöksen soveltamisen alkamisajankohta määrättäisiin aikaisemmaksi kuin sen julkaisuajankohta, paitsi jos, poikkeuksellisesti, tavoiteltu päämäärä edellyttää sitä ja jos asianomaisten perusteltua luottamusta kunnioitetaan asianmukaisella tavalla (asia 98/78, Racke, tuomio 25.1.1979, Kok. 1979, s. 69, Kok. Ep. IV, s. 297, 20 kohta).

53 Vaikka menettelysääntöjä katsotaan yleensä voitavan soveltaa kaikkiin niiden voimaantulohetkellä vireillä oleviin asioihin, näin ei ole aineellisten sääntöjen osalta (yhdistetyt asiat 212/80–217/80, Meridionale industria salumi, tuomio 12.11.1981, Kok. 1981, s. 2735, 9 kohta).

54 Aineellisen yhteisön oikeuden sääntöjä on nimittäin oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden noudattamisen takaamiseksi tulkittava siten, että ne koskevat ennen niiden voimaantuloa syntyneitä tilanteita ainoastaan siinä tapauksessa, että näiden sääntöjen sanamuodosta, tarkoituksesta tai systematiikasta käy selvästi ilmi, että niille on annettava tällainen vaikutus (ks. yhdistetyt asiat C-74/00 P ja C-75/00 P, Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomio 24.9.2002, Kok. 2002, s. I-7869, 119 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tämä johtopäätös on pätevä riippumatta niistä edullisista tai epäedullisista vaikutuksista, joita soveltamisella voisi olla asianomaisen henkilön kannalta (ks. vastaavasti asia 234/83, Gesamthochschule Duisburg, tuomio 29.1.1985, Kok. 1985, s. 327, 20 kohta ja asia C-28/00, Kauer, tuomio 7.2.2002, Kok. 2002, s. I-1343, 20 kohta).

55 Sitä vastoin yhteisön lainsäädäntöä sovelletaan välittömästi aikaisemman oikeussäännön voimassa ollessa syntyneen tilanteen tuleviin vaikutuksiin (asia 270/84, Licata v. CES, tuomio 10.7.1986, Kok. 1986, s. 2305, 31 kohta ja asia C-162/00, Pokrzeptowicz-Meyer, tuomio 29.1.2002, Kok. 2002, s. I-1049, 50 kohta).

56 Kun näistä edellytyksistä on muistutettu, on todettava, että Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa ei määrätä siirtymäsäännöksistä EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan soveltamisen osalta. Lisäksi minkään tämän määräyksen osatekijän perusteella ei voida päätellä, että sillä pyrittäisiin sääntelemään sen voimaantulopäivää edeltäneitä tilanteita. Komissio ei ole kuitenkaan osoittanut riidanalaisessa päätöksessä, että EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohtaa pitäisi soveltaa käsiteltävänä olevassa asiassa taannehtivasti, kun otetaan huomioon mainitun säännöksen tavoite ja järjestelmä, eikä että se olisi ollut välttämätöntä komission jäsenvaltioiden myöntämien tukien valvonnassa käyttämän järjestelmän toiminnan kannalta. Se ei ole myöskään esittänyt tätä koskevia väitteitä puolustuksessaan.

57 Näin ollen on tutkittava pelkästään sitä, olivatko tuet lopullisesti yhteismarkkinoille soveltuvia tai soveltumattomia silloin, kun riidanalainen päätös tehtiin.

58 Jokainen uusi tuki, josta ei ole ilmoitettu ja joka on jo maksettu, on välttämättä yhteismarkkinoille soveltumaton, jos se saattaa vääristää kilpailua suosimalla jotakin yritystä tai tuotannonalaa sen ajanjakson aikana, jona se on maksettu, ja jos sitä ei koske mikään EY 87 artiklan 1 kohdassa säädetty poikkeus valtiontukia koskevasta yleisestä kiellosta. Joka tapauksessa sen jälkeen kun tuen vaikutukset ovat syntyneet, kyseessä olevasta tuesta on lopullisesti tullut yhteismarkkinoille soveltuva tai soveltumaton. Näin on erityisesti käsiteltävänä olevassa asiassa, koska Ranskan tasavalta on myöntänyt ja maksanut kyseessä olevan tuen ja CELF on käyttänyt sitä vuosittain pienistä tilauksista aiheutuvien lisäkustannusten kattamiseen.

59 Näin ollen, päinvastoin kuin komission esittää, sellaisen tuen, joka on maksettu ja josta ei ole ilmoitettu – erityisesti sellaisen, joka on kyseessä käsiteltävänä olevassa asiassa –, yhteismarkkinoille soveltuvuuden arviointi ei edellytä vain sen arviointia, edellyttääkö yhteisön etu vastaavan päätöksen tekohetkellä sitä, että tuki maksetaan takaisin vai ei. Komission on nimittäin myös tarkistettava, onko mainittu tuki voinut vääristää kilpailua sen ajanjakson aikana, jonka kuluessa se on maksettu.

60 Komissiolla on tosin laaja harkintavalta hyväksyä tuki yleistä kieltoa koskevien EY 87 artiklan 1 kohdan mukaisten poikkeusten perusteella. Näissä tapauksissa nimittäin valtiontuen soveltuvuutta tai soveltumattomuutta yhteismarkkinoille koskevassa harkinnassa tulee esille ongelmia, jotka edellyttävät monitahoisten ja nopeasti muuttuvien taloudellisten tosiseikkojen ja olosuhteiden huomioon ottamista (asia C-301/87, Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, Kok. 1990, s. I-307, Kok. Ep. X, s. 319, 15 kohta). Kuitenkaan tätä harkintavaltaa ei voida käyttää sillä tavoin, että jätettäisiin huomiotta se, että kyseessä oleva tuki on voinut vääristää kilpailua vastoin voimassa olevassa lainsäädännössä määriteltyä yhteisön etua sinä aikana, kun sitä maksettiin sääntöjenvastaisesti.

61 Tästä seuraa, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se on soveltanut EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohtaa ajanjaksoon ennen 1.11.1993 sen sijaan, että se olisi soveltanut niitä aineellisia sääntöjä, jotka olivat voimassa kyseessä olevana ajanjaksona.

62 Tämä johtopäätös on tehtävä sitä suuremmasta syystä siksi, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan poikkeuksia, jotka kohdistuvat EY 87 artiklan 1 kohdassa ilmaistuun yleiseen periaatteeseen, jonka mukaan valtiontuet eivät sovellu yhteismarkkinoille, on tulkittava suppeasti (yhdistetyt asiat C-280/99 P–C-282/99 P, Moccia Irme ym. v. komissio, tuomio 21.6.2001, Kok. 2001, s. I-4717, 40 kohta ja asia T-150/95, UK Steel Association v. komissio, tuomio 25.9.1997, Kok. 1997, s. II-1433, 114 kohta).

Myös tämä suppea tulkinta edellyttää sitä, että valtiontukia koskevan poikkeuksen soveltaminen rajoitetaan sen voimaantulon jälkeiseen aikaan, ainakin jos kyseessä olevat tuet on jo maksettu.

63 Yhteisöjen tuomioistuin on samalla tavoin katsonut EHTY:n perustamissopimuksen alaan kuuluvien tukien osalta, jotka on maksettu ja joista ei ole ilmoitettu ennalta, että yhteisön lainsäädäntöä sovelletaan taannehtivasti, jos tukeen sovelletaan sinä ajankohtana voimassa olleen terästukisäännöstön sääntöjä, kun komissio tekee päätöksen edellisen tukisäännöstön perusteella maksettujen tukien yhteismarkkinoille soveltuvuudesta (em. yhdistetyt asiat Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomion 118 kohta). Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, ettei missään komission päätöksen tekohetkellä voimassa olleiden terästukisäännösten säännöksessä todeta, että kyseistä säännöstöä voitaisiin soveltaa taannehtivasti. Lisäksi yhteisöjen tuomioistuin on katsonut, että peräkkäisten kyseessä olevia tukia koskevien säännöstöjen systematiikasta ja tarkoituksista ilmenee, että ne oli hyväksytty tiettynä ajanjaksona ilmenevien tarpeiden perusteella. Näin ollen sellaisten sääntöjen soveltaminen, jotka on vahvistettu tiettynä ajankohtana silloin vallinneen tilanteen perusteella, edeltävän ajanjakson kuluessa maksettuihin tukiin ei ole tämän kaltaisen lainsäädännön systematiikan ja tavoitteiden mukaista (em. yhdistetyt asiat Falck ja Acciaierie di Bolzano v. komissio, tuomion 120 kohta).

64 Sitä vastoin käsiteltävänä olevassa asiassa kyseessä olevaa tilannetta ei voida verrata siihen, joka oli kyseessä edellä mainitussa asiassa Ferriere Nord vastaan komissio. Siinä annettu tuomio koski nimittäin tukea, jota ei ollut maksettu ennen kuin komissio teki päätöksen sen soveltuvuudesta. Näin ollen se ei voinut uhata kilpailua mainitun päätöksen tekemistä edeltävällä ajanjaksolla. Sitä vastoin tuki, joka on maksettu ennen kuin komissio on tehnyt päätöksen sen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, voi uhata ja myös vääristää kilpailua tämän päätöksen tekemistä edeltävällä ajanjaksolla.

65 Johtopäätöstä, jonka mukaan EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan soveltaminen on hylättävä käsiteltävänä olevassa asiassa, ei voida horjuttaa millään komission esittämällä lisäperustelulla.

66 Sen väitteen osalta, jonka mukaan edellä mainitun määräyksen ajallista soveltamisalaa ei voida käsiteltävänä olevassa asiassa rajoittaa minkään oikeusturvaa koskevan pakottavan syyn perusteella, on muistutettava, että yhteisön oikeuden on taattava oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden noudattaminen, joiden nojalla yhteisön lainsäädännön on oltava yksityisille oikeussubjekteille selvää ja ennakoitavissa (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Meridionale industria salumi, tuomion 10 kohta). Valtiontukia koskeva yhteisön lainsäädäntö ei kuitenkaan olisi yksityisille oikeussubjekteille selvää eikä ennakoitavissa, jos tuki, jota ei voitu katsoa soveltuvaksi yhteismarkkinoille vuosien 1980 ja 1993 välisenä aikana sen vuoksi, että tuona aikana voimassa olevasta EY 87 artiklan 1 kohdassa määrätystä yleisestä valtiontukia koskevasta kiellosta ei ollut poikkeusta, voitaisiin katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi myöhemmin, jos mainitusta poikkeuksesta määrätään. Näin ollen tämä komission väite on hylättävä.

67 Sen komission väitteen osalta, jonka mukaan uuden säännön soveltaminen ilmoittamattoman tuen tarkasteluun ei muodosta palkkiota sääntöjenvastaisuudesta, on todettava, että jos katsottaisiin, että ilmoittamaton tuki voidaan todeta soveltuvaksi yhteismarkkinoille sellaisen poikkeuksen nojalla, joka ei ollut voimassa, kun mainittua tukea maksettiin, suosittaisiin tuen myöntänyttä jäsenvaltiota muihin jäsenvaltioihin nähden, jotka olisivat mahdollisesti halunneet myöntää samankaltaista tukea, mutta eivät ole myöntäneet sitä, koska ei ollut olemassa sen sallivaa poikkeusta. Kyseessä olevaa jäsenvaltiota myös suosittaisiin kaikkiin muihin sellaisiin jäsenvaltioihin nähden, jotka olisivat halunneet myöntää tukea samalle ajanjaksolle ja jotka olisivat ilmoittaneet siitä ennen kyseessä olevan poikkeuksen voimaantuloa ja vastaavasti olisivat saaneet komissiolta päätöksen, jossa todetaan, että tuki ei sovellu yhteismarkkinoille. Tämä muodostaisi kannustimen siihen, että jäsenvaltiot eivät ilmoita tuista, jotka ne katsovat yhteismarkkinoille soveltumattomiksi, koska ei ole niihin sovellettavaa poikkeusta, siinä toivossa, että tällaisesta poikkeuksesta määrätään myöhemmin. Komission väite ei näin ollen menesty.

68 Lopuksi on hylättävä komission toissijainen väite, jonka mukaan ennen 1.11.1993 maksettuja tukia koskee joka tapauksessa EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdan mukainen poikkeus.

69 On riittävää todeta, ilman että olisi tarpeen tutkia, voisiko EY 87 artiklan 3 kohdan c alakohdassa säädetty poikkeus olla ennen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantuloa riittävä oikeudellinen perusta kulttuurin ja kulttuuriperinnön edistämiseen tarkoitetun valtiontuen yhteismarkkinoille soveltuvuuden hyväksymiseksi, että kun komissio on valinnut käsiteltävänä olevassa asiassa sopivammaksi katsomansa oikeudellisen perustan, eli EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan, ainoastaan tämän määräyksen perusteella on tutkittava sitä, onko riidanalainen päätös yhteisön oikeuden mukainen. Lisäksi koska komissio on itse todennut riidanalaisessa päätöksessä (186 perustelukappale), että se keskittyy tarkistamaan, soveltuuko tuki vientiagenttien markkinoille perustamissopimuksen 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaisesti, se ei voi vedota eri määräyksen soveltamiseen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa.

70 Edellä esitetystä seuraa, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen, kun se on katsonut, että riidanalainen tuki soveltuu yhteismarkkinoille EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan nojalla siltä osin kuin on kyse CELFille ennen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen voimaantuloa maksetusta tuen osasta. Näin ollen riidanalaisen päätöksen 1 artiklan viimeinen virke on kumottava siltä osin kuin se koskee ajanjaksoa ennen 1.11.1993.

Kolmannen kanneperusteen toinen kohta, joka koskee ilmeisiä arviointivirheitä

Asianosaisten lausumat

71 Kantaja katsoo, että riidanalaiselta tuelta puuttuu kaikenlainen yhteys pieniin tilauksiin ja että se on vain CELFille myönnetty ajallisesti rajoittamaton toimintatuki.

72 Kantajan mukaan pieniä tilauksia ei määritelty, kun riidanalainen tuki myönnettiin. Tällainen määritelmä, jossa täsmennetään, että pienet tilaukset ovat arvoltaan alle 500 FRF, on annettu vain asiassa T-49/93. Sen sijaan, että 500 FRF:n raja olisi vahvistettu taloudellisen tarkastelun päätteeksi, se on määritelty empiirisesti.

73 Kantaja väittää edellä mainitun määritelmän merkityksen osalta, että vuosi 1994 valittiin tahallaan viitevuodeksi sen perustelemiseksi, että kannattavuuden raja on 500 FRF.

74 Joka tapauksessa kantaja korostaa, että kustannuslaskelman tarkastelu vain yhden vuoden osalta, vaikkakin vahvistettuna kolmella muulla vuodella, ei ole riittävää, jotta yli kahdenkymmenen vuoden ajan maksettu tuki voidaan katsoa yhteismarkkinoille soveltuvaksi. Se huomauttaa, että komissio ei ole perustellut yhden ainoan viitevuoden valitsemista niin pitkältä ajanjaksolta, eikä selittänyt, miksi vuonna 1994 käytettyä menetelmää ei ole sovellettu muiden vuosien osalta. Koska ei ole sovellettu mitään johdonmukaista laskentatapaa, riidanalainen tuki on katsottava toimintatueksi, joka on myönnetty pienten tilausten käsittelystä aiheutuvista lisäkustannuksista riippumatta.

75 Kantaja esittää vuoden 1994 osalta, että CELFin kustannuslaskenta oli suoritettu siten, että sillä näytettäisiin keinotekoisesti, että maksettu tuki oli käytetty vain pienten tilausten käsittelyyn. Pieniin tilauksiin liittyviä kuluja oli suurenneltu lukuisilla keinotekoisilla kirjanpitotoimilla, joita olivat ”perusteettomat kertoimet”, ”tilausten konkreettisten käsittelytapojen huomiotta jättäminen” ja ”erilaiset jakoperusteet”.

76 Ensiksi kantaja huomauttaa, että pienten tilausten käsittelyyn liittyvät CELFin kustannukset on arvioitu soveltamalla toiminnoittain vaihtelevia kertoimia sillä

perusteella, että pienten tilausten käsittely on kalliimpaa kuin muiden tilausten. Kantajan mukaan sovellettujen kertoimien olemassaolo ja arvo eivät perustu mihinkään objektiiviseen perusteeseen. Vastaavasti vähintään 9,12 prosenttia CELFin muuhun toimintaan liittyvistä kuluista on näennäisesti liitetty pieniin tilauksiin.

77 Toiseksi kantaja katsoo, että vaikka kertoimen käyttäminen olisi perusteltua, sen soveltaminen tulisi rajoittaa muihin kuin sähköisesti lähetettyihin tilauksiin. Sähköinen lähettäminen vähentää huomattavasti tilausten käsittely- ja vastaanottokuluja ja tekee useimmiten tarpeettomaksi turvautumisen lähettiin, koska suurin osa tavarantoimittajista toimittaa itse sähköisesti lähetetyt tilaukset.

78 Vaikka yli kaksi kolmannesta CELFin pienistä tilauksista oli käsitelty sähköisesti vuonna 1994, komissio ei tehnyt riidanalaisessa päätöksessä eroa sähköisesti lähetettyjen tilausten ja paperilomakkeella lähetettyjen tilausten välillä. Näin ollen pieniin tilauksiin liittyvät kustannukset nousivat 40 421 FRF:lla (6 162,14 eurolla) lähettikulujen osalta, 143 703 FRF:lla (21 907,38 eurolla) vastaanottokulujen osalta ja 235 567 FRF:lla (35 911,96 eurolla) liiketoimintakulujen osalta.

79 Lisäksi kantaja huomauttaa, että Ranskan viranomaiset olivat vaihtaneet komissiolle ilmoitetut sähköisesti lähetettyjen tilausten ja paperilomakkeella lähetettyjen tilausten prosenttiluvut keskenään. Kantaja katsoo vastoin komission arviota, jonka mukaan tämän vaihtamisen vaikutus jäi vähäiseksi, että seuraukset ovat olleet huomattavia.

80 Kolmanneksi kantaja arvostelee riidanalaisessa päätöksessä tehtyä ”jakamisen jakoperusteiden” valintaa, eli kriteereitä, joilla kustannukset on liitetty pieniin tilauksiin

ja muihin toimintoihin. Pieniin tilauksiin liittyvät kirjanpitokulut ja toimistokulut on laskettu lähetettyjen laskujen määrän (47 %) eikä toimitettujen kirjojen määrän (5 %) perusteella. Muut pieniin tilauksiin liittyvät hallintohenkilöstökulut on kuitenkin laskettu ottamalla viitearvoksi toimitettujen kirjojen määrä. Kirjanpitoyksikön tehtävänä ei kuitenkaan ole pelkästään laskujen lähettäminen.

81 Kantaja toteaa kaiken edellä esitetyn perusteella, että pienten tilausten käsittelyyn liittyvät kustannukset ovat huomattavasti vähäisemmät kuin CELF on esittänyt. Kokonaisuudessaan pieniin tilauksiin liittyviä kustannuksia on yhteensä nostettu vähintään 1 384 222 FRF:lla (211 023,28 eurolla) viitevuoden 1994 osalta.

82 Lopuksi kantaja esittää, että kaikenlainen CELFin väitettyyn yleishyödylliseen tehtävään liittyvä pohdinta on merkityksetöntä. Yhtäältä tuen määrittely ei ole käsiteltävänä olevan kanteen kohteena. Toisaalta EY 86 artiklan 2 kohtaa tai oikeuskäytäntöä asiassa Altmark (asia C-280/00, Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg, tuomio 24.7.2003, Kok. 2003, s. I-7747), jossa vedotaan yleishyödyllisen tehtävän käsitteeseen, ei voida soveltaa käsiteltävänä olevassa asiassa.

83 Komissio muistuttaa, että riidanalainen päätös perustuu taloudellisten kysymysten monitahoiseen arviointiin. Näin ollen tuomioistuimen suorittama valvonta kohdistuu ainoastaan siihen, että menettelyä ja perusteluvelvollisuutta koskevia sääntöjä on noudatettu, että riitautetun ratkaisun perustana olevat tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, että tosiseikkoja ei ole arvioitu ilmeisen virheellisesti ja että harkintavaltaa ei ole käytetty väärin. Riidanalainen päätös ei ole matemaattisen todistelun, vaan sellaisen kokonaisvaltaisen tarkastelun tulos, jonka tavoitteena oli selvittää, ovatko maksetut tuet olleet epäsuhtaisia ja olivatko ne johtaneet kilpailun vääristymiseen.

84 Komissio viittaa väitettyjen ilmeisten arviointivirheiden osalta laajaan harkintavaltaansa, joka sillä on sen arvioimiseksi, onko tuki EY 87 artiklan 3 kohdan mukainen. Sen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on katsonut yhdistetyissä asioissa T-228/99 ja T-233/99, Westdeutsche Landesbank Girozentrale ja Land Nordrhein-Westfalen vastaan komissio, 6.3.2003 annetussa tuomiossa (Kok. 2003, s. II-435) komission vaikeuksissa olevan yrityksen uudelleenjärjestelysuunnitelmasta tekemän arvioinnin osalta, että ”vain jos komissio on tehnyt erityisen ilmeisen ja vakavan virheen arvioidessaan tällaista suunnitelmaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin voi kumota sellaisen valtiontuen hyväksynnän, joka on tarkoitettu uudelleenjärjestelyn rahoittamiseen”. Niinpä yhteisöjen tuomioistuimen ei pidä korvata arvioinnillaan, joka koskee erityisesti taloudellisia seikkoja, komission arviointia.

85 Näiden johtopäätösten perusteella komissio arvioi, että kantajalle asetettu todistustaakka on erityisen painava. Sen täytyy horjuttaa riidanalaisen päätöksen hyväksi voimassa olevaa laillisuusolettamaa siten, että se esittää seikkoja, jotka voivat asettaa riidanalaisen päätöksen sisältämät arviot kyseenalaisiksi.

86 Tältä osin komissio katsoo yhtäältä, että kantaja ei ole asettanut kyseenalaiseksi riidanalaisen tuen kulttuuriin liittyvää päämäärää, ja toisaalta, että riidanalaiset tuet eivät ylikompensoi kyseessä olevaan toimintaan liittyviä kustannuksia, vaikka Ranskan viranomaisten luovuttamassa asiakirja-aineistossa on puutteita ja vaikka se ei takaa kaikkien summien käyttötarkoituksen määrittelyä frangin tarkkuudella.

87 Komissio arvioi nimittäin, että jos Ranskan viranomaiset olisivat toimittaneet sille etukäteen täydellisen asiakirja-aineiston, jossa taataan ehdottomalla tavalla, että maksetut summat kompensoivat tiukasti CELFin tehtäväkseen ottamiin julkisiin palveluihin liittyvät lisäkustannukset, se olisi voinut katsoa edellä mainitussa asiassa Altmark Trans ja Regierungspräsidium Magdeburg annettuun tuomioon viitaten, että kyse ei ole valtiontuesta.

88 Komissio väittää, että kantajan esittämät seikat, joilla pyritään kiistämään riittävän yhteyden olemassaolo maksetun tuen ja pienten tilausten välillä, ovat hyvin yleisluonteisia. Näiden seikkojen tarkoituksena on kieltää ilmeinen asia eli se, että pienten tilausten käsittely on kalliimpaa kuin suurten tilausten käsittely. Tältä osin komissio viittaa asiakirjaan, jonka otsikko on ”CELF – CELFin kannattavuus”, jossa yksilöidään pienten tilausten käsittelyyn liittyvien lisäkustannusten syyt ja jonka mukaan pienet tilaukset edustavat lähes puolta CELFin tilauksista.

89 Ensiksi komissio esittää väitettyjen keinotekoisten kirjanpitotoimien osalta, että kerrointen käyttö on perusteltua, koska kirjakohtaiset käsittelymaksut ovat Ranskan viranomaisten mukaan pienten tilausten osalta keskimäärin noin 50 prosenttia suuremmat kuin muiden tilausten osalta. Kerrointen käyttöä on selitetty yksityiskohtaisesti Ranskan hallituksen kirjeessä, joka on päivätty 5.3.1998.

90 Toiseksi komissio muistuttaa sähköisen lähettämisen huomioon ottamisen osalta, että riidanalainen päätös perustuu Ranskan viranomaisten vuonna 1998 antamiin ja vuonna 2003 oikaisemiin tietoihin. Pienen tilauksen oikaistu kustannus oli 27,20 euroa kirjaa kohti eikä enää 27,44 euroa kirjaa kohti. Vertailun vuoksi on esitettävä, että tavanomaisiin tilauksiin liittyvät kustannukset nousevat 18,44 euroon kirjaa kohti.

91 Komissio esittää, että jokainen pieni tilaus, sähköisesti lähetetty tai ei, aiheuttaa lisäkustannuksia. Esimerkiksi kun kirjoja varastoidaan, pieni tilaus tarvitsee saman tilan kuin suurempi tilaus, mitä kantaja ei ole kiistänyt.

92 Lisäksi keskimääräinen teosten määrä tilausriviä kohti on melkein kaksi kertaa vähäisempi pienten tilausten osalta, mikä nostaa kustannuksia entisestään.

93 Kolmanneksi komissio katsoo jakamisen jakoperusteiden osalta, että laskujen määrä on parempi kriteeri pienten tilausten kirjanpitokulujen laskemiseen kuin kirjojen määrä. Sitä vastoin kirjojen määrä on merkityksellisempi muiden yksikköjen osalta. Komissio esittää muun muassa, että kantajan väite, joka koskee CELFin keinotekoisia kirjanpitotoimia, nojaa olennaisesti (melkein kaksi kolmasosaa kustannuksista on tällä tavoin oikaistu) tähän jakamisen jakoperusteiden perusteettomaan arvosteluun.

94 Ranskan tasavalta väittää, että CELF on saanut riidanalaista tukea yleishyödyllisen tehtävänsä vuoksi, joka on ulkomaalaisten kirjakauppojen tekemien kannattamattomien tilausten täyttäminen.

95 Ranskan tasavalta katsoo, että kantajan paljastamat väitetyt virheet eivät aseta kyseenalaiseksi komission riidanalaisessa päätöksessä esittämien seikkojen aineellista pätevyyttä. Olisi järjetöntä katsoa, että pienten tilausten käsittelykustannukset eivät ole huomattavasti suurempia kuin muiden tilausten. Ranskan tasavalta katsoo lopuksi, että pienten tilausten ja pienten kustantajien välillä ei ole välttämättä yhteyttä.

Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen arviointi asiasta

96 On muistutettava, että komissiolla on EY 87 artiklan 3 kohdan mukaan laaja harkintavalta, jonka käyttäminen edellyttää koko yhteisöä silmällä pitäen tehtävää taloudellisten ja yhteiskunnallisten kysymysten monitahoista arviointia. Tämän harkintavallan käyttämistä koskeva tuomioistuimen suorittama valvonta kohdistuu ainoastaan siihen, että menettelyä ja perusteluvelvollisuutta koskevia sääntöjä on

noudatettu, että ratkaisun perustana olevat tosiseikat pitävät asiallisesti paikkansa, että asiassa ei ole tehty oikeudellista virhettä, että tosiseikkoja ei ole arvioitu ilmeisen virheellisesti ja että harkintavaltaa ei ole käytetty väärin (asia C-372/97, Italia v. komissio, tuomio 29.4.2004, Kok. 2004, s. I-3679, 83 kohta). Yhteisöjen tuomioistuinten tehtävänä ei kuitenkaan ole korvata omalla taloudellisia seikkoja koskevalla arvioinnillaan päätöksen tehneen suorittamaa arviointia (asia C-169/95, Espanja v. komissio, tuomio 14.1.1997, Kok. 1997, s. I-135, 34 kohta).

97 Sen osoittamiseksi, että komissio on arvioinut tosiseikkoja ilmeisen virheellisesti siten, että kanteen kohteena oleva päätös on kumottava, kantajan on esitettävä riittävästi näyttöä siitä, ettei riitautettuun päätökseen sisältyvä tosiseikkoja koskeva arviointi ole ollut asianmukaista (asia T-380/94, AIUFFASS ja AKT v. komissio, tuomio 12.12.1996, Kok. 1996, s. II-2169, 59 kohta ja asia T-308/00, Salzgitter v. komissio, tuomio 1.7.2004, Kok. 2004, s. II-1933, 138 kohta).

98 Komission tehtävänä on harkintavaltaansa käyttäessään sovittaa yhteen vapaata kilpailua ja poikkeusta koskevat tavoitteet suhteellisuusperiaatetta noudattaen (ks. vastaavasti em. asia AIUFFASS ja AKT v. komissio, tuomion 54 kohta). Näin ollen jäsenvaltiot eivät voi suorittaa maksuja, joilla tuensaajayritysten taloudellinen tilanne paranee, vaikka maksut eivät olisi välttämättömiä EY 87 artiklan 3 kohdassa määrättyjen tavoitteiden saavuttamiseksi (ks. tältä osin asia 730/79, Philip Morris v. komissio, tuomio 17.9.1980, Kok. 1980, s. 2671, Kok. Ep. V, s. 313, 17 kohta).

99 Erityisesti toimintatuet eli tuet, joiden tarkoituksena on vapauttaa yritys kustannuksista, joista sen olisi pitänyt tavanomaisesti itse vastata juoksevassa hallinnossaan tai tavanomaisessa toiminnassaan, eivät lähtökohtaisesti kuulu EY 87 artiklan 3 kohdan soveltamisalaan. Nämä tuet nimittäin lähtökohtaisesti vääristävät kilpailuolosuhteita aloilla, joilla ne on myönnetty, ilman että niillä voitaisiin niiden luonteen takia

saavuttaa jokin näissä edellä mainituissa poikkeusmääräyksissä vahvistetuista tavoitteista (ks. tältä osin em. asia Ranska v. komissio, tuomio 14.2.1990, 50 kohta; asia C-86/89, Italia v. komissio, tuomio 6.11.1990, Kok. 1990, s. I-3891, 18 kohta; asia C-278/95 P, Siemens v. komissio, tuomio 15.5.1997, Kok. 1997, s. I-2507, 37 kohta ja asia T-459/93, Siemens v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok. 1995, s. II-1675, 48 kohta).

100 Näiden periaatteiden valossa on tutkittava, onko kantaja kyennyt osoittamaan, että riidanalaiseen päätökseen liittyy ilmeinen arviointivirhe, joka on tehty tarkasteltaessa riidanalaisen tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille.

101 Käsiteltävänä olevassa asiassa riidanalaisen tuen tavoitteena oli ranskan kielen ja ranskankielisen kirjallisuuden leviäminen sitä kautta, että pienten tilausten käsittelystä aiheutuvat lisäkustannukset korvataan (riidanalaisen päätöksen 44 ja 45 perustelukappale).

102 Näin ollen komissio on katsonut riidanalaisen tuen soveltuvaksi yhteismarkkinoille sen jälkeen, kun se on sovittanut yhteen yhtäältä ranskalaisen kulttuurin edistämisen tavoitteen ja toisaalta vapaan kilpailun säilyttämisen tavoitteen. Se on nimittäin ottanut tältä osin huomioon, että Ranskan myöntämät tuet eivät ole ylikompensoineet pienten tilausten käsittelystä aiheutuneita kustannuksia.

103 Näin ollen on tutkittava, onko, kuten kantaja esittää, komissio yliarvioinut edellä mainittuja kustannuksia sillä tavoin, että maksettujen tukien määrä on huomattavasti suurempi kuin pienten tilausten käsittelystä aiheutuneet kustannukset ja näin ylittää EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdan mukaisen poikkeuksen kattaman ainoan kulttuuriin liittyvän päämäärän, jonka komissio on yksilöinyt riidanalaisessa päätöksessä.

104 Tältä osin kantaja esittää kaksi pääasiallista väitettä. Yhtäältä se katsoo, että komissio on tehnyt virheen, kun se on laskenut suoraan pieniin tilauksiin liittyvät kustannukset sen ajanjakson aikana, jona riidanalaisia tukia on maksettu, vain vuoteen 1994 liittyvien tietojen ekstrapoloinnin perusteella. Toisaalta kantaja väittää, että kustannusten laskenta vuodelta 1994 on joka tapauksessa virheellinen.

105 Mikäli kantajan toinen väite on perusteltu, ei ole tarpeellista tutkia ensimmäistä väitettä. Niiden johtopäätösten oikeellisuus, joihin komissio on päätynyt koko riidanalaisen ajanjakson osalta vuotta 1994 koskevien tietojen ekstrapoloinnin perusteella, on riippuvainen tähän viimeksi mainittuun vuoteen liittyvien johtopäätösten oikeellisuudesta. Näin ollen on tarkistettava, liittyykö riidanalaiseen päätökseen ilmeinen arviointivirhe, joka koskee CELFin vuonna 1994 saamien tukien tarkastelua.

106 Kantaja väittää tältä osin, että komissio on mielivaltaisesti yliarvioinut pienten tilausten käsittelyyn suoraan liittyvät kustannukset kolmen menetelmän avulla, joita ovat perusteettomat kertoimet, tilausten konkreettisten käsittelytapojen huomiotta jättäminen ja virheelliset jakoperusteet. Kantaja katsoo tämän johdosta, että suuri osa CELFin muihin toimintoihin liittyvistä kustannuksista on liitetty pienten tilausten käsittelyyn. Kantaja päättelee tästä, että riidanalainen tuki on todellisuudessa palvellut CELFin yleisen toiminnan rahoittamista.

107 On tarkennettava, että komissio on laskenut pienten tilausten käsittelyyn liittyvät kustannukset niiden selvitysten perusteella, joita Ranskan tasavalta on sille toimittanut, kun riidanalaista tukea on tutkittu. Se on katsonut näiden selvitysten perusteella riidanalaisen päätöksen 206 perustelukappaleessa, että pienten tilausten käsittelystä aiheutuneet kustannukset olivat vuonna 1994 yhteensä 4 446 706 FRF (667 895,96 euroa) sekä että tähän toimintaan liittyvä liikevaihto oli 2 419 006 FRF (368 775,09 euroa). Kun vastaavasti CELFille vuonna 1994 maksettujen riidanalaisten

tukien kokonaissumma oli 2 000 000 FRF (304 898,03 euroa), komissio katsoi, että pienten tilausten liiketoiminnan tulos jäi mainittuna vuonna 27 700 FRF tappiolle, eivätkä saadut tuet näin ollen olleet ylimitoitettuja tästä toiminnasta aiheutuneisiin kustannuksiin nähden (riidanalaisen päätöksen 206 ja 207 perustelukappale).

108 Komissio on selittänyt tarkemmin sitä tapaa, jolla se on laskenut pienten tilausten käsittelyyn liittyvät kustannukset, riidanalaisen päätöksen liitteessä IV. Ensiksikin tämä liite muodostuu taulukosta, joka sisältää CELFin toimintaan vientiagenttina liittyviä eri kuluryhmiä – kuten kirjojen hankintakulut, henkilöstökulut, yleiskulut jne. – sekä kulut, jotka CELFin oli komission mukaan kannettava jokaisen ryhmän osalta pienten tilausten käsittelyn vuoksi. Toiseksi kyseessä oleva liite sisältää kommentaareja ja selvityksiä siitä tavasta, jolla tietyt näistä kustannuksista on liitetty pienten tilausten käsittelyyn eikä muihin CELFin toimintoihin.

109 Kyseessä olevasta liitteestä ilmenee, että komissio ei ole ottanut huomioon pienten tilausten käsittelyyn liittyviä tosiasiallisia kustannuksia. Komissio on sitä vastoin arvioinut nämä kustannukset ottaen lähtökohdaksi CELFille jokaisen ryhmän osalta kertyneet kokonaiskustannukset. Tämän tekemiseksi komissio on kohdistanut osan kokonaiskustannuksista pienten tilausten käsittelykustannuksiin sellaisen ennalta määritellyn jakamisen jakoperusteen avulla, joka, kuten kantaja osoittaa, ei välttämättä ollut samanlainen jokaisen ryhmän osalta. Näin ollen komissio on esimerkiksi jakanut pieniin tilauksiin kuuluvien kirjojen hankintakulujen laskemiseksi CELFin ostamien kirjojen kokonaiskustannukset viimeksi mainittujen määrällä. Tämän jälkeen se on kertonut tämän luvun, joka vastaa keskimääräistä kustannusta kirjaa kohti, pienten tilausten kohteena olevien kirjojen määrällä.

110 On korostettava, että komissio on menetellyt eri tavalla, kun se on laskenut CELFin liikevaihdon pieniin tilauksiin liittyvän toiminnan osalta. Tässä tapauksessa se ei ole rajoittunut laskemaan keskimääräistä liikevaihtoa kirjaa kohti ja kertomaan sitä kyseessä olevaan toimintaan liittyvien kirjojen määrällä, vaan se on ottanut huomioon tosiasiallisen liikevaihdon.

111 On todettava, että jos komissio olisi laskenut pieniä tilauksia koskevan toiminnan liikevaihdon sillä menetelmällä, jota se on käyttänyt laskeakseen tähän toimintaan liittyvien kirjojen hankintakulut, tuloksena oleva liikevaihto olisi ollut paljon suurempi kuin riidanalaisessa päätöksessä laskettu, mikä olisi vaikuttanut riidanalaisen tuen määrittelemiseen liialliseksi tai ei siihen kulttuuria koskevaan päämäärään nähden, jonka EY 87 artiklan 3 kohdan d alakohdassa säädetty poikkeus kattaa ja jonka komissio on yksilöinyt riidanalaisessa päätöksessä. Viimeksi mainitusta ilmenee, nimittäin taulukoista 3 a), 3 b) ja 3 c) sekä taulukosta 4, että pieniä tilauksia koskevassa toiminnassa myytyjen kirjojen tosiasiallinen keskimääräinen hinta on paljon pienempi kuin CELFin myymien kirjojen tosiasiallinen keskimääräinen hinta.

112 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin katsoo, että riidanalaisen päätöksen tarkastelua on jatkettava ja edeltävä toteamus on jätettävä huomioon ottamatta.

113 Riidanalaisen päätöksen liitteestä IV ilmenee myös, että komissio on tiettyjen kuluryhmien osalta kertonut tietyllä kertoimella luvun, joka on laskettu 110 kohdassa kuvaillulla menetelmällä vahvistaakseen pieniin tilauksiin kohdistetun lopullisen kustannuksen. Näin ollen kustannukset, jotka on ryhmitelty otsikoiden ”Lähettämöön palkattu henkilöstö” ja ”Myyntiosasto: Henkilöstökulut” alle, on laskettu jokaisen otsikon osalta ottaen lähtökohdaksi keskimääräinen kustannus kirjaa kohti. Tämä keskimääräinen kustannus kirjaa kohti on kerrottu niiden kirjojen määrällä, jotka ovat olleet pienten tilausten kohteena. Sitten tämä luku on vielä kerrottu kolmella sen kyseisen otsikon alle kuuluvan lopullisen kustannuksen laskemiseksi, joka liittyy pienten tilausten käsittelyyn.

114 Komission mukaan kertoimen ”kolme” käyttö on perusteltua niiden lisävaikeuksien vuoksi, joita pienten tilausten käsittely aiheuttaa CELFin muihin toimintoihin nähden.

115 Komissio on nimittäin katsonut, että näitä kustannuksia on korotettava pienten tilausten osalta sikäli kuin tilausta käsittelevän henkilön on sen suuruudesta riippumatta välttämättä toistettava jokaisen tilauksen osalta tietty määrä aineellisia operaatioita. Komissio katsoo, että kertoimet mahdollistavat sen, että otetaan huomioon pienistä tilauksista aiheutuvat lisäkustannukset.

116 Erityisesti otsikon ”Lähettämöön palkattu henkilöstö” osalta komissio on perustellut riidanalaisen päätöksen liitteessä IV kertoimen ”kolme” soveltamista sillä seikalla, että suurilta kustantajilta tai jakelijoilta tulevien teosten käsittely on automatisoitu EAN-koodilla, joka mahdollistaa teoksen tunnistuksen optisella lukijalla. Se on painottanut, että sen sijaan pienten kustantajien julkaisemissa teoksissa ei tavallisesti ole viivakoodia, joten tunnistus on hoidettava manuaalisesti. Lisäksi se väittää, että suuret kustantajat perivät Pariisissa sijaitseville asiakkaille menevistä toimituksista toimialan vahvistaman kuljetusmaksun, joka oli 0,75 FRF kilolta (0,11 euroa kilolta), kun taas lähettipalvelu veloittaa pieniltä jakelijoilta tulevien kirjatoimitusten kuljetuksesta 6,50 FRF kilolta (0,99 euroa kilolta). Tämä viimeksi mainittu tieto ei voi koskea kuin ostojen kuljetuskuluja ja lähettikuluja, joihin ei olisi pitänyt, kuten jäljempänä huomataan (128 perustelukappale), ainakaan osittain soveltaa mitään kerrointa, kuten Ranskan viranomaisten 11.3.2003 päivätystä kirjeestä komissiolle ilmenee.

117 Niiden kustannusten osalta, jotka on ryhmitelty otsikon ”Myyntiosasto: Henkilöstökulut” alle, komissio on perustellut kertoimen ”kolme” soveltamista riidanalaisen päätöksen liitteessä IV sillä, että pienet tilaukset vaativat myyntihallinnolta muita tilauksia perusteellisempaa käsittelyä. Komissio on selittänyt tätä valintaa korostamalla sitä, että jos esimerkiksi tilauksen kirjaamisessa tilausnumerolla ilmenee vaikeuksia, joudutaan suorittamaan lisätoimenpiteitä. Komissio on myös todennut, että ennen tilauksen tallennusta on haettava joitakin ennakkotietoja, kuten teoksen ISBN-numero sekä tietoja kustantajaluettelosta ja eri tietokannoista, tarkistettava teoksen saatavuus sekä vahvistettava tilauksen/kustantajan luottokelpoisuus. Se on selittänyt tältä osin, että jos tilauslomakkeen tietojen laadussa on ongelmia, siitä

aiheutuu lisäkustannuksia. Se on lisännyt, että tällaisia ongelmia ilmenee useimmin silloin, kun kyseessä on pieni tilaus, koska suuret kirjakaupat, joilla on merkittävää liikevaihtoa CELFin kanssa, käyttävät yleensä hallintonsa järkeistämiseen tehokkaita välineitä ja etenkin tilauksia, joissa on selkeät tunnistetiedot. Komission mukaan sitä vastoin pienet kirjakaupat eivät aina käytä kansainvälisen kaupan nykyaikaisia menetelmiä, ja niiden tilauksista on toisinaan vaikea saada selvää ja ne ovat epätäydellisiä, mikä aiheuttaa käsittelyn lisäkustannuksia.

118 Yleiskulujen osalta, jotka sisältävät erityisesti puhelin-, teleksi- ja perintäkustannukset ynnä muut, on todettava, että riidanalaisen päätöksen liitteen IV avulla ei voida määritellä, onko pieniin tilauksiin kohdistetut kustannukset laskettu myytyjen kirjojen keskimääräisten kustannusten perusteella, kuten henkilöstökulujen osalta, pienten tilausten yhteydessä toteutuneen liikevaihdon perusteella, kuten tiettyjen yksittäisten kiinteiden kustannusten osalta vai lähetetyn laskun keskimääräisten kustannusten perusteella, kuten yleiskulujen osalta, jotka sisältävät toimistohankintoihin liittyvät kulut. Mainitusta liitteestä ilmenee kuitenkin selvästi, että tämän toiminnon tulokseen sovelletaan kerrointa 2,5 riippumatta siitä, miten siihen on päädytty.

119 Komissio on perustellut edellä mainitun kertoimen käyttämistä riidanalaisen päätöksen liitteessä IV sillä, että puhelinkulut vaihtelevat monien eri tekijöiden mukaan, ja niihin vaikuttavat muun muassa asiakkaiden vastaukset ja kustantajien hakeminen. Se on lisännyt, että näitä kustannuksia koituu useista operaatioista, joita ovat kirjakaupan lähettämän tilauslomakkeen vastaanotto, tilausnumeron antaminen, tilauksen tallennus sekä kirjanpito, johon kirjataan kaikki edellä kuvailtuihin toimintoihin liittyvät menot.

120 Näin ollen on tarkistettava, onko, kuten kantaja väittää, jos jakamisen jakoperusteet pienten tilausten ja CELFin muiden toimintojen välillä sille kertyneiden eri ryhmiin kuuluvien kustannusten osalta olisivat asianmukaisia, mainittujen kertoimien valinta mielivaltaista ja olisiko komission kuitenkin pitänyt pidättäytyä soveltamasta näitä kertoimia sähköisesti lähetettäviin tilauksiin.

121 Komission ja kantajan kirjelmissään ja istunnossa esittämien selitysten mukaan sähköisesti lähetetty tilaus on sellainen, joka saadaan sähköisesti, mikä helpottaa sen myöhempää käsittelyä paperilomakkeella lähetettyyn tilaukseen nähden, koska työntekijän on käsiteltävä viimeksi mainittua, jotta se mukautetaan hallintojärjestelmään, joka on nykyisin tietokoneistettu.

122 Tilausten sähköisen lähettämisen merkitystä on korostettu riidanalaisen tuen tutkintamenettelyn aikana. Näin ollen Ranskan tasavallan komissiolle osoittamassa, 5.3.1998 päivätyssä kirjeessä, jonka otsikko on ”Tuen oikeasuhtaisuutta koskevat perustelut”, Ranskan viranomaiset ovat väittäneet, että sähköisen lähetyksen puuttuminen aiheuttaa kiistämättömän lisäkustannuksen tilauksen käsittelyssä. Niinpä Ranskan viranomaiset ovat väittäneet, että yksi niistä seikoista, joiden perusteella pienten tilausten käsittely aiheuttaa lisäkustannuksia muiden tilausten käsittelyyn nähden, on se, että ne on usein osoitettu pienille kustantajille, joiden osalta automaattiset sähköiset lähettämismenetelmät eivät ole mahdollisia. Ranskan viranomaiset ovat esittäneet lopuksi, että sähköinen lähettäminen mahdollistaa sen, että jokainen teos tunnistetaan optisesti lukemalla.

123 Kuten on esitetty (ks. edellä 114–119 kohta), riidanalaisen päätöksen liitteessä IV ja erityisesti kommentaarien ja selitysten 2, 4 ja 9 kohdassa komissio on perustellut useaan otteeseen kerrointen käyttämistä sillä seikalla, että pienet tilaukset tarvitsevat manuaalista käsittelyä, koska teosten vastaanotto ei ole automatisoitua tai se edellyttää etukäteistutkimuksia, jotka liittyvät puutteisiin tilausnumeron kirjaamisessa.

Lisäksi perustellakseen kertoimen käyttöä yleiskulujen – puhelin-, teleksi- ja perintäkulut – osalta komissio on vedonnut siihen seikkaan, että lisätoimet olivat välttämättömiä teosten tilausnumeron kirjaamiseksi.

124 On kuitenkin ilmeisen epäjohdonmukaista katsoa, että sähköisesti tehtävän tilauksen puuttuminen on lisäkustannusten lähde, ja samanaikaisesti soveltaa samaa kerrointa sähköisesti lähetettyihin tilauksiin ja muutoin kuin sähköisesti lähetettyihin tilauksiin.

125 Kertoimen soveltaminen pienten tilausten käsittelystä aiheutuviin kustannuksiin on, kun otetaan huomioon sähköisen lähettämisen puuttuminen, hyväksyttävää vain silloin, jos sähköinen lähettäminen on selvästi harvinaisempaa pienten tilausten kuin muiden tilausten keskuudessa. Se, että näin on, ilmenee Ranskan tasavallan komissiolle osoittaman, 5.3.1998 päivätyn kirjeen, jonka otsikko on ”tuen oikeasuhtaisuutta koskevat perustelut”, liitteestä. Ranskan viranomaiset ovat nimittäin tiedottaneet komissiolle, että vain kolmannes pienistä tilauksista oli lähetetty sähköisesti, kun taas CELFin muista tilauksista sähköisesti lähetettiin 58 prosenttia. Nämä luvut ovat palvelleet komission suorittaman pienten tilausten kustannusten arvioinnin perustana.

126 Kuten komissio on myöntänyt riidanalaisessa päätöksessä (212 perustelukappale), Ranskan viranomaiset olivat vaihtaneet edellä mainitussa 5.3.1998 päivätyssä kirjeessä sähköisesti lähetettyjen tilausten ja muutoin kuin sähköisesti lähetettyjen tilausten prosenttiluvut keskenään. Tosiasialliset pieniä tilauksia koskevat luvut olivat kaksi kolmasosaa sähköisesti lähetetyistä tilauksista ja yksi kolmasosa muutoin kuin sähköisesti lähetetyistä tilauksista. On todettava, että vuonna 1994 sähköinen lähettäminen oli selvästi yleisempää pienten tilausten käsittelyssä kuin muissa CELFin toimissa, kuten Ranskan viranomaiset ovat myöntäneet ja ilmoittaneet komissiolle 11.3.2003 päivätyssä kirjeessään.

127 Komissio on kuitenkin katsonut riidanalaisessa päätöksessä (212 perustelukappale), että Ranskan viranomaisten virhe, joka on kertautunut sen omissa laskelmissa, ei vaikuttanut siten, että riidanalaisen tuen oikeasuhtaisuus olisi asetettu kyseenalaiseksi, koska sähköisesti lähetettyjen ja muutoin kuin sähköisesti lähetettyjen tilausten lukujen vaihtumisesta koitunut taloudellinen vaikutus pienten tilausten käsittelykuluihin oli vain 0,24 euroa kirjalta. Tässä johtopäätöksessä toistetaan Ranskan viranomaisten komissiolle 11.3.2003 osoittaman kirjeen liitteessä 1 esitetyt selitykset. Näiden selitysten mukaan vaihtuminen koski yhtä ainoaa kustannusten ryhmää, nimittäin lähettikuluja, sikäli kuin kerrointa oli – aiheettomasti – sovellettu pieniin tilauksiin kohdistettuihin kustannuksiin.

128 Kuten kantaja on väittänyt istunnossa, komission kanta, joka koostuu yhtäältä siitä, että toistettiin Ranskan viranomaisten 5.3.1998 päivätyssä kirjeessä tehdyt laskelmat – joissa lähtökohtana oli oletus, että pienten tilausten pieni sähköisen lähettämisen aste oli suurelta osin syy niiden käsittelystä aiheutuviin lisäkustannuksiin –, ja toisaalta Ranskan viranomaisten 11.3.2003 päivätyssä kirjeessä ilmaistun sellaisen näkemyksen hyväksymisestä ja omaksumisesta, jonka mukaan sillä seikalla, että kaksi kolmannesta eikä yksi kolmannes pienistä tilauksista oli lähetetty sähköisesti, olisi vain vähäinen vaikutus riidanalaisen tuen oikeasuhteisuudelle, on ilmeisen epäjohdonmukainen.

129 Komission kanta on myös ilmeisen virheellinen. Kuten riidanalaisen päätöksen liitteestä IV selvästi ilmenee, sekä väitettyä pienten tilausten sähköisen lähettämisen alhaista astetta että niiden käsittelyvaikeuksia, jotka on lähtökohtaisesti laajalti ratkaistu sähköisen lähettämisen ansiosta, on käytetty perusteluina eri kertoimien soveltamiselle. Väite, jonka mukaan pienten tilausten sähköistä lähettämistä koskevien prosenttiosuuksien vaihtumisella olisi ollut merkitystä vain lähettikulujen osalta, ei näin ollen pidä paikkaansa.

130 On todettava, että komissio on tehnyt ilmeisen arviointivirheen soveltaessaan alkuperäisessä arvioinnissaan pienten tilausten käsittelyyn liittyvistä kustannuksista

kertoimia, joita perustellaan käsittelyä koskevilla teknisillä lisävaikeuksilla, jotka voitaisiin ratkaista sähköisen lähettämisen keinoin. Näin on ollut mitä ilmeisimmin tilattujen kirjojen vastaanottokulujen, myyntiosaston henkilöstökulujen sekä puhelin-, teleksi- ja perintäkulujen osalta. Kun otetaan huomioon komission vastaukset ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin, näin on ollut myös lähettikulujen osalta.

131 Sen todentamiseksi, mikä vaikutus tällä virheellä on ollut komission riidanalaisessa päätöksessä tekemään arvioon, jonka mukaan riidanalainen tuki ei ole liiallinen, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on pyytänyt viimeksi mainittua toimittamaan sille pieniä tilauksia koskevan kustannuslaskelman, jossa ei käytetä kertoimia.

132 Komissio ei ole vastannut tähän kysymykseen ilmoittamalla tarkkaa lukua. Sen vastauksesta kuitenkin ilmenee selvästi, että kun mainitut kertoimet puuttuvat, pienten tilausten käsittelyyn liittyvät kustannukset olivat pienentyneet yli 635 000 FRF (96 805,13 euroa), vaikka huomioon ei ole otettu muita kuluryhmiä kuin ne, joihin kerrointa ”kolme” on sovellettu.

133 Kun kertoimia ei sovelleta, komissio ei näin ollen olisi voinut vahvistaa riidanalaisen päätöksen liitteessä IV käyttämiensä lukujen perusteella, että CELFin saama tuki ei olisi ylittänyt pienten tilausten käsittelystä aiheutuneita kustannuksia. Ilman kertoimien soveltamista tämän toiminnan harjoittamisen tulos olisi nimittäin ollut yli 600 000 FRF.

134 Joka tapauksessa on todettava, että vaikka komissio voisi soveltaa kerrointa edellä 130 kohdassa mainittuihin kuluryhmiin, se on tehnyt ilmeisen arviointivirheen, kun se on soveltanut mainittuja kertoimia myös sähköisesti lähetettyihin tilauksiin, koska ne eivät mitä ilmeisimmin aiheuta sellaisia vaikeuksia, joihin on vedottu mainittujen kertoimien pääasiallisena perusteena.

135 Vastaavasti on todettava, että joka tapauksessa kaksi kolmasosaa kertoimien soveltamisesta seuraavasta kustannusten nousemisesta johtuu ilmeisen virheellisestä arvioinnista.

136 Näin ollen kantaja esittää perustellusti, että komissio on yliarvioinut CELFille tosiasiallisesti pienten tilausten käsittelystä aiheutuneet kustannukset, jotka oletettiin korvattavan tiukasti ja oikeasuhteisesti riidanalaisella tuella.

137 Edellä esitetyn perusteella kolmannen kanneperusteen toinen kohta, joka koskee ilmeistä arviointivirhettä, joka tehtiin tutkittaessa riidanalaisen tuen soveltuvuutta yhteismarkkinoille, on hyväksyttävä.

138 Näin ollen riidanalaisen päätöksen 1 artiklan viimeinen virke on kumottava, eikä kantajan muita väitteitä ja kanneperusteita ole tarpeen tutkia.

Oikeudenkäyntikulut

139 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut kantajan vaatimusten mukaisesti.

140 Ranskan tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan työjärjestyksen 87 artiklan 4 kohdan ensimmäisen alakohdan mukaisesti.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN ENSIMMÄISEN
OIKEUSASTEEN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Ranskan myöntämästä valtiontuesta Coopérative d'éxportation du livre français'lle (CELF) 20.4.2004 tehdyn komission päätöksen 1 artiklan viimeinen virke kumotaan.

2) Euroopan yhteisöjen komissio velvoitetaan vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan sekä korvaamaan Société internationale de diffusion et d'édition SA:n (SIDE) oikeudenkäyntikulut.

3) Ranskan tasavalta vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan.

Jaeger Tiili Tchipev

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä huhtikuuta 2008.

E. Coulon — kirjaaja

M. Jaeger — presidentti